

Rapport 2022:10

Valforskningsprogrammet

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

2022.12.12

www.gu.se/valforskningsprogrammet

Väljarnas bedömningar av brottsbekämpning 2018–2022

Elin Gadd



GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valforskningsprogrammets rapportserie

Sedan 1950-talet genomför Valforskningsprogrammet empiriska undersökningar om den svenska demokratis tillstånd och utveckling. Rapportserien är vår viktigaste publikationskanal för att bidra till samhällets kunskapsförsörjning på demokratiområdet. Målsättningen är att sprida fakta och forskningsresultat som rör val och väljarbeteende till en bred publik av forskare, studenter, journalister, politiker och allmänhet.

The SNES Program Report Series

Since the 1950s, Swedish National Election Studies Program conducts empirical research on the condition and development of the Swedish democracy. The Report Series is one of our main publication outlets. The aim is to publish facts and research results about elections and voting behavior to a broad audience of researchers, students, journalists, politicians and the public.

Party abbreviations

	Left Party (V)
	Social Democratic Party (S)
	Green Party (MP)
	Center Party (C)
	The Liberals (L)
	Conservative Party (M)
	Christian Democratic Party (KD)
	Sweden Democrats (SD)

Citering:

Gadd, Elin (2022). Väljarnas bedömningar av brottsbekämpning 2018–2022. Valforskningsprogrammets rapportserie 2022:10. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

Redaktör för rapportserien:

Henrik Ekengren Oscarsson

Väljarnas bedömningar av brottsbekämpning 2018–2022

ELIN GADD

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

Sammanfattning

Denna rapport studerar väljarnas bedömningar av politiska resultat och ansvar på området brottsbekämpning 2018–2022. Vi analyserar väljarnas åsikter om utvecklingen av brottsbekämpningen, samt om de anser att utvecklingen beror på regeringens politik eller andra orsaker. Först ges en djupgående bakgrund till ämnet: väljarnas åsikter om lag och ordning, deras partipolitiska ställningstaganden, deras åsikter om partiernas politik och ansvarstillskrivning. För att studera om åsikterna om utvecklingen av brottsbekämpningen skiljer sig mellan olika väljare delas de först in efter partisympatier och sedan efter fyra utvalda sociodemografiska grupper: kön, ålder, utbildningsnivå samt bakgrund. Sedan studeras de sociodemografiska grupperna för alla som sympatiserar med mitten-vänsterpartier respektive mitten-högerpartier, för att kunna jämföra och se vad som visar sig ha störst effekt på väljarnas åsikter om utvecklingen av brottsbekämpningen, partisympati eller grupptillhörighet. Resultaten analyseras slutligen tillsammans med lag och ordnings ökade uppmärksamhet och diskuterar om väljarnas bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 kan ha haft en påverkan på lag och ordnings viktighet i valet 2022.

Summary

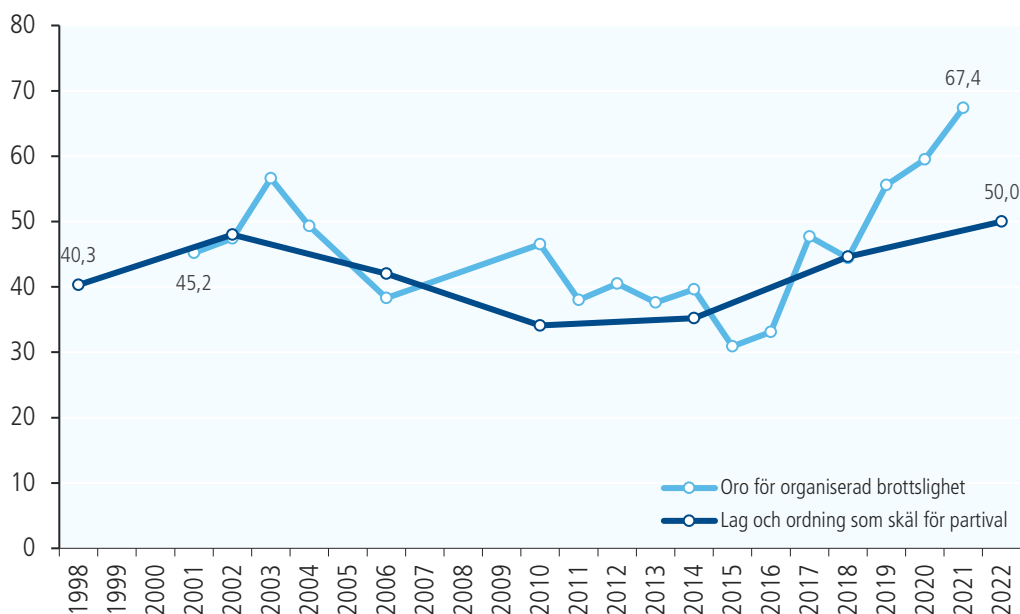
This report analyzes Swedish voters' assessments of the political results of law enforcement 2018-2022 and to what extent they think that the political results are caused by government policies. The purpose of this report is to incorporate it into the context of law and orders risen attention during the Swedish Election of 2022. Firstly, the report gives a profound background of the subject: the voters opinions on law and order, their party-political positions, their opinions on the parties' policies and accountability attribution. To study if the opinions on the development of law enforcement differs between voters, the voters are categorized by party sympathy and by the four chosen socio-demographic groups: gender, age, education and background. Furthermore, the socio-demographic groups are studied within two groups, one where all voters sympathize with the middle-left parties and one where all voters sympathize with the middle-right parties. Thus, to compare and analyze whether it's the party sympathy or the socio-demographic group that has the largest effect on voters' opinions on the development of law enforcement. The results are then analyzed together with law and orders risen attention and discusses if the voters' opinions about the development of law enforcement 2018-2022 may have influenced law and orders' importance during the Swedish Election of 2022.

Lag och ordning på en tredjeplats inför valet 2022

Lag och ordning låg på åttonde plats i listan över viktigaste sakfrågorna enligt väljarna vid valet 2018 och klättrade till en tredje plats inför valet 2022. Aldrig tidigare har frågan om lag och ordning varit så högt på agendan i en svensk valrörelse. Frågan hamnade även högst upp på mediernas dagordning, vilket heller aldrig hänt tidigare (Martinsson & Oscarsson, 2022). Enligt Felix Andersson, Klara Wärnlöf Bové och Patrik Öhbergs (2022) rapport ska även fler än någonsin ha angett lag och ordning som en av de viktigaste politiska frågorna i SOM-undersökningen 2021. Att lag och ordning fått allt högre prioritet bland det svenska folket kan indikera att väljarna inte är varit särskilt nöjda med politiken som förts inom lag och ordning under den senaste mandatperioden.

Det finns en tydlig positiv inställning bland väljarna när det gäller ett samhälle med mer lag och ordning (Hedberg, 2019). Förslaget om att införa hårdare fängelsestraff har varit med i valundersökningarna åren 1991 och 2002–2022, i Europaparlamentsvalsundersökningen 2014 samt SOM-undersökningarna 2015–2022. Resultaten visar en övervägande positiv inställning till förslaget bland befolkningen. Brottsligheten angavs även som ett av de viktigaste samhällsproblemen enligt det svenska folket i SOM-undersökningen 2021 (Martinsson, 2022), och det finns ett tydligt samband mellan oro för organiserad brottslighet och lag och ordning som skäl för partival (se figur 1). Den ökade andelen väljare som angav lag och ordning som ett mycket viktigt skäl för deras partival i valet 2022 (50 procent) tillsammans med den ökade oron för organiserad brottslighet kan därmed vara ett tecken på ansvarstillskrivning för regeringens politik från väljarnas sida där det finns en missnöjdhet med hur regeringen skött politiken inom lag och ordning under mandatperioden 2018–2022.

Figur 1 Andelen väljare som angett lag och ordning som ett viktigt skäl för sitt partival i respektive riksdagsval 1998–2022 och andelen invånare som upplever oro för organiserad brottslighet 2001–2021 (procent)



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Vallokalsundersökningarna och SOM-undersökningarna.

Kommentar: Figuren visar en linje för vikten av lag och ordning som väljarnas skäl för partival vid respektive riksdagsval 1998–2022 samt en linje för andelen invånare som upplever oro för organiserad brottslighet 2001–2021. Data för partival är hämtad från SVT:s vallokalsundersökningar 1998–2022 och viktat mot valresultaten, data för oro för organiserad brottslighet är hämtad från SOM-undersökningarna 2001–2004, 2006, 2010–2021. Från vallokalsundersökningarna används frågan "Vilken betydelse har följande frågor för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag? 34: Lag och ordning" med fem svarsalternativ från "Mycket stor betydelse" till "Mycket liten betydelse" där andelen "Mycket stor betydelse" redovisas. Från SOM-undersökningarna används frågan "Om du ser till läget

idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden? Organiserad brottslighet” med svarsalternativ från ”Mycket oroande” till ”Inte alls oroande” där andelen ”Mycket oroande” redovisas.

Under början av 2000-talet fanns en ökad oro för organiserad brottslighet och likaså var lag och ordning ett viktigt skäl för partival. Efter år 2010 minskade andelen som var mycket oroade för organiserad brottslighet, men ökade sedan markant igen under 2018 och fram till idag, nu har andelen mycket oroade för organiserad brottslighet har aldrig varit högre (64,7 procent år 2021).

Men varför har lag och ordning hamnat så högt upp på dagordningen? Hur mycket av detta kan kopplas till väljarnas åsikter om utvecklingen av brottsbekämpningen mellan 2018 och 2022? Är denna ökning av lag och ordnings prioritet ett anspråk på ansvarstillskrivning från väljarnas sida? Det här är de frågeställningar vi har ställt oss och som vi med hjälp av Valundersökningen 2022 vill närma oss svaren på i den här rapporten.

Denna rapport bygger på data från Valundersökningen 2022 och redovisar hur väljarna bedömer huruvida utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 blivit bättre eller sämre, samt om de anser att den beror på regeringens politik eller andra orsaker. Resultaten kommer redovisas per partisympati samt för de fyra valda socio-demografiska grupperna kön, ålder, utbildningsnivå och bakgrund. Först presenteras en översikt för att ge en djupare förståelse för var väljarna ställer sig i frågan om lag och ordning, olika sociodemografiska gruppers partival, vad de tycker om partiernas politik samt ansvarstillskrivning. Efterföljande presenteras figurer med resultat och tillhörande kommentarer och slutligen redogörs tolkningar och en mindre diskussion.

Viktighetsbedömningar för lag och ordning i olika väljargrupper

Enligt SVT:s vallokalsundersökningar har lag och ordning som skäl för partival varit mycket viktigt för en stor andel av väljarna. Frågan har varit med i undersökningarna sedan 1998 och sedan dess har andelen som angett att lag och ordning haft en mycket stor betydelse för deras partival varit över 33 procent i varje undersökning. Under valrörelsen 2022 blev det dock tydligt att frågan inte prioriterades lika högt bland alla väljargrupper.

I SVT:s vallokalsundersökning 2022¹ syns det framför allt att frågan om lag och ordning rankas olika bland väljare med olika position på vänster-höger skalan. De som placerar sig själva politiskt till höger rankar frågan högst upp, men ju längre åt vänster på skalan väljarna identifierar sig, desto lägre prioritet får frågan. Hur viktigt lag och ordning anses vara skiljer sig med hela 26 procentenheter mellan väljare som placerar sig klart till vänster respektive klart till höger på skalan (38 procent respektive 64 procent). I listan om viktigaste frågorna inför valet 2022 placerar högerriktade väljare lag och ordning på en första plats medan de vänsterriktade väljarna placerar frågan på plats 10–16. I undersökningen skildras det även att 26 procent av väljarna som röstade på Sverigedemokraterna och endast 3 procent av väljarna som röstade på Vänsterpartiet anser att förslaget om att införa mycket hårdare fängelsestraff för brottslingar är mycket bra (Holmberg, Näsman & Oscarsson 2022).

I ett kapitel från SOM-institutets antologi 2022 ”Du sköra nya värld” skriver Johan Martinsson (2022) om hur det finns en samstämmighet bland det svenska folket om att lag och ordning är ett av de viktigaste samhällsproblemen 2021. Aldrig tidigare har dock

¹ De frågor som används från SVT:s Vallokalsundersökning 2022 är: ”Vilket parti röstade Du på idag i...1. Riksdagsvalet?”, ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var skulle Du placera Dig själv?”, ”Vilket är Din åsikt om följande förslag? 8. Införa mycket hårdare fängelsestraff för brottslingar”, ”Är Du kvinna eller man?”, ”Var någonstans har Du, Din far och Din mor huvudsakligen vuxit upp?”, ”Vilken skolutbildning har Du?” samt ”Vilken betydelse hade följande frågor för Ditt val av parti i riksdagsvalet idag? 34. Lag och ordning”.

könsfördelningen i frågan skilt sig så mycket som inför valet 2022. Män placerade frågan om lag och ordning högst upp på listan över viktigaste frågorna inför valet 2022, medan kvinnor placerade frågan på en sjätteplats. Bland åldersgrupperna var det dock en jämnare fördelning, de äldre placerar frågan på en första plats medan de unga placerar frågan på en tredje plats efter miljö och sjukvård. Mycket jämnt var det också mellan väljare med svensk respektive utländsk bakgrund, dock rankar väljare med svensk bakgrund sjukvård och miljö lika högt som lag och ordning. Likaså var det jämnt bland låg-, medel- och högutbildade som rankar frågan som lika viktig.

Väljarnas bedömningar av partiernas politik

Prioriteringen av lag och ordning i politiken varierar även bland riksdagspartierna. Detta gör det därmed även högst troligt att de väljare som har lag och ordning som ett mycket viktigt skäl för partival också väljer att rösta på ett parti som har frågan högt på sin dagordning. Det är därför viktigt med en kort översikt över partiernas prioritet och åsikter inom lag och ordning för att enklare förstå väljarnas åsikter och partival samt förenkla den kommande tolkningen av figurerna över väljarnas bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022.

Partierna från mitten-höger blocket gjorde lag och ordning till en alltmer politiserad fråga under 1990-talet, detta kom att sätta press på Socialdemokraterna från det vänstra partiblocket att efterfölja politiken och också börja benämna lag och ordning som en politisk fråga. Mitten-vänster partierna valde aldrig att adressera lag och ordning som en politisk fråga innan mitten-höger partierna drog in frågan på den politiska arenan. På senare tid har dock Socialdemokraterna och de andra partierna i det mitten-vänstra blocket börjat benämna frågan alltmer och motvilligheten för att behöva diskutera frågan har minskat (Tham, 2001).

Under mandatperioden 2018–2022 styrdes Sverige först av en regering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet (januari 2019–november 2021) och sedan av en regering bestående av endast Socialdemokraterna (november 2021–oktober 2022). Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna var tre oppositionspartier som har lag och ordning som en av sina kärnfrågor (M, 2022; KD, 2022; SD, 2022) vilket därmed gör frågan högt prioriterad på deras dagordning, jämfört med regeringarna 2018–2022 och mitten-vänsterpartierna som inte har frågan som en av sina kärnfrågor. Moderaterna lyfter exempelvis främst fram skatter samt lag och ordning som sina viktigaste punkter medan Socialdemokraterna lyfter fram välfärd och sysselsättning (Johansson, 2022). Det blir därför även naturligt att mitten-högerpartierna anser att utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 har varit mycket sämre samt att det beror på regeringens politik eftersom de befunnit sig i opposition.

I Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas valmanifest och på deras valaffischer 2022 nämns brottsligheten samt lag och ordning i mycket hög utsträckning jämfört med de andra partierna (Sverigedemokraterna, 22-08-2022; Kristdemokraterna, 09-08-2022; Moderaterna, 2022) (se exempelbild ovan). Socialdemokraterna (15-08-2022) nämner också kriminaliteten som en mycket viktig punkt i sitt valmanifest, dock på ett annat sätt. Medan M, KD och SD lyfter fram åtgärder i form av sådant som hårdare straff, utvisning av brottslingar med utländsk bakgrund och sänkning av straffmyndighetsåldern, lyfter Socialdemokraterna upp sådant som förbättrad integration och stöd till utsatta områden. Detta visar på att även om lag och ordning också prioriteras av Socialdemokraterna finns det stora skillnader i hur partierna väljer att diskutera frågan. Liberalerna (2022), Centerpartiet (2022),



Bildkommentar: Bilden visar en av Kristdemokraternas valaffischer under valrörelsen 2022.

Miljöpartiet (2022) och Vänsterpartiet (04-08-2022) nämner lag och ordning i väldigt liten utsträckning i sina valmanifest 2022, vilket även där visar att frågan inte alls är lika högt prioriterad hos mitten-vänster partierna och liberalerna som inte för en konservativ politik likt M, KD och SD.

Partiernas olika åsikter och prioriteringar av lag och ordning avspeglas tydligt bland väljarnas åsikter om deras politik. Enligt SVT:s vallokalsundersökning 2022 ansåg väljarna att mitten-höger partierna förde en bättre politik inom lag och ordning jämfört med mitten-vänster partierna, vilket ligger i linje med hur partierna prioriterar frågan. Hela 50,5 procent av väljarkåren ansåg att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna hade den bästa politiken inom lag och ordning. Även här syns det stora skillnader mellan kvinnor och män där 30 procent av männen angav att Sverigedemokraterna förde den bästa politiken inom lag och ordning medan 26 procent av kvinnorna angav Socialdemokraterna som det bästa partiet (Holmberg, Näsman & Oscarsson, 2022). Även i en rapport av Tryggve Pederby (2020) visar sammanställningar av valundersökningarna 1991–2018 att en majoritet av väljarna tyckte att Centerpartiet, Liberalerna och främst Moderaterna och Kristdemokraterna förde en bra politik inom lag och ordning, medan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna förde en mindre bra eller dålig politik inom området. Andelen väljare som ansåg att Sverigedemokraterna förde en bra respektive dålig politik inom lag och ordning var mycket lika, dock bör det noteras att partiet bara har varit med i undersökningarna sedan 2006 och därmed visar inte resultaten några stora skillnader i analysen av undersökningarna 1991–2018.

Väljarnas partisympatier i olika befolkningsgrupper

För att få en djupare förståelse för väljarnas inställning till lag och ordning och även göra det enklare att förstå och tolka de kommande figurerna och tabellerna är det nödvändigt med en övergripande bakgrund som visar de utvalda sociodemografiska gruppernas partipolitiska ställningar. Vetskapen om exempelvis könsskillnaderna på partival kan därmed skapa en förståelse för könsskillnaderna i prioriteringen av lag och ordning och bedömningarna av brottsbekämpningen 2018–2022.

Det finns många studier som visar att val av parti ofta skiljer sig mellan olika sociodemografiska grupper. Fred Cutler (2002) menar att en väljares sympati för ett parti kan påverkas av känslan av samhörighet till partiet och dess ledare, genom den sociodemografiska gruppen. I sin studie finner han exempelvis att kanadensiska väljare var mindre benägna att rösta och ha sympati för ett parti med en ledare av det motsatta könet. Likaså kan därmed en väljare med utländsk bakgrund komma att få sympati för ett parti vars ledare och eller övriga politiker också har en utländsk bakgrund. Han påpekar dock att detta fenomen är vanligare bland icke-informerade väljare, det vill säga de med lågt politiskt intresse och låga politiska kunskaper. Informerade väljare har en större tendens till att överväga fler aspekter såsom ideologi och policy istället för känslan av tillhörighet genom den sociodemografiska gruppen.

Skillnaderna mellan män och kvinnor i valet 2022 var mycket stora, lika som skillnaderna mellan män och kvinnor i frågan om lag och ordning, där männen placerade sig långt till höger och kvinnorna placerade sig långt till vänster på den ideologiska skalan. Dessa skillnader mellan män och kvinnors partival är dock någonting nytt som vuxit fram sedan 1980-talet. Tidigare var det kvinnorna som i högre utsträckning röstade på de konservativa, borgerliga och religiösa partierna medan männen i högre utsträckning röstade på de vänstra partierna. Att kvinnor i högre utsträckning har börjat rösta på mitten-vänster partierna och männen på mitten-höger partierna kan även förklaras av att allt fler kvinnor tar sig ut på arbetsmarknaden än tidigare och främst jobbar inom den offentliga sektorn där mitten-vänster partierna har sina kärnväljare (Oscarsson & Holmberg, 2013).

I SVT:s vallokalsundersökning 2022 syns det bland annat 13 procent av kvinnorna och endast 8 procent av männen röstade på Vänsterpartiet, medan 26 procent av männen

och endast 11 procent av kvinnorna röstade på Sverigedemokraterna i åldersgruppen 18–30 år (Holmberg, Näsman & Oscarsson, 2022). Det är även en överrepresentation kvinnor som röstar på Miljöpartiet eller Socialdemokraterna och en överrepresentation män som röstar på Moderaterna. Detta kan kopplas till Cutlers (2002) forskning eftersom mitten-vänster partierna har kvinnliga ledare 2022 (Magdalena Andersson (S), Nooshi Dadgostar (V), Märta Stenevi (MP)), och mitten-höger partierna har tre manliga ledare av fyra (Johan Pehrson (L), Ulf Kristersson (M), Jimmie Åkesson (SD)). Att lag och ordnings rankas olika mellan kvinnor och män i listan över viktiga politiska frågor kan därmed även ses i ljuset av deras partival. Kvinnor tycker inte att lag och ordning är lika viktigt som männen och de röstar i högre utsträckning på mitten-vänster partierna, medan männen tycker att lag och ordning är en av de absolut viktigaste frågorna samtidigt som de i högre utsträckning röstar på mitten-höger partierna. Men frågan är vilken faktor som främst skapar dessa skiljelinjer, kön eller partival? Tycker kvinnor som sympatiserar med mitten-höger partier att lag och ordning är lika viktigt som män som sympatiserar med mitten-höger partier?

Partiernas röststöd inom olika åldersgrupper i valet 2022 var relativt jämnt enligt vallokalsundersökningen. Inom åldersgruppen 18–30 år skildras en jämn fördelning mellan partiernas stöd, men inom åldersgruppen 31–65 år röstar en majoritet på det högra blocket (Holmberg, Näsman, Oscarsson, 2022). Henrik Oscarsson och Sören Holmberg (2013) menar att skillnader i partival på basis av ålder är mycket ovanligt även om både sociala och politiska erfarenheter kan skilja sig betydligt mellan olika generationer. Dock finns det variationer mellan vilka sakfrågor som anses vara viktigast, de unga tenderar att sätta utbildning och familjepolitik högst medan äldre tenderar att sätta sjukvård och pension högst. Dessa variationer verkar dock inte vara tillräckligt stora för att skapa skillnader i röstningsbeteende utan unga väljares partival verkar vara bestående livet ut. Om resultatet över väljarnas bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 fördelat mellan åldersgrupperna 18–30, 31–64 och 65+ visar på en större negativitet bland de äldre väljarna kan det därmed tolkas genom att dessa väljare i högre grad röstar på mitten-höger partierna. Dock är det i detta fall intressant att även studera om det skiljer sig lika mycket mellan åldersgrupperna fördelat bland de väljare som sympatiserar med mitten-vänster partierna respektive mitten-höger partierna.

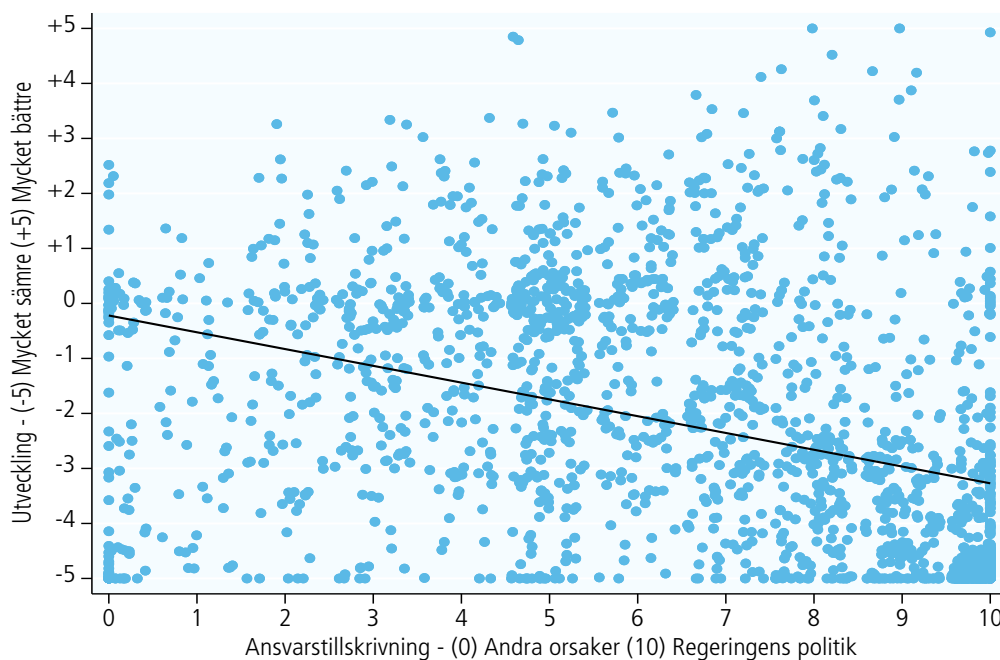
Fördelningen i partival bland väljare med olika bakgrund i valet 2022 visar att väljare med utländsk bakgrund i högre utsträckning röstade vänster, medan väljare med svensk bakgrund i högre utsträckning röstade höger (Holmberg, Näsman & Oscarsson, 2022). Sedan valet 2014 har Socialdemokraterna och Vänsterpartiet haft ett övertag bland medborgare med utländsk bakgrund. I valet 2014 gav exempelvis 61 procent av väljarna med utländsk bakgrund sitt stöd till det rödgröna blocket (V, S, MP) jämfört med 49 procent av väljarna med svensk bakgrund (Oscarsson & Holmberg, 2013). Sett till detta är det därmed högst sannolikt att väljarna med utländsk bakgrund är mer positiva till utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 eftersom de i större utsträckning röstar på mitten-vänster partierna i jämförelse med väljarna med svensk bakgrund. Men har en väljare med utländsk bakgrund lika bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 som en väljare med svensk bakgrund där både sympatiserar med mitten-höger partier?

SVT:s vallokalsundersökning 2022 visar även skillnader i partival bland väljare med olika utbildningsnivåer. Fler låg- och medelutbildade väljare röstade på mitten-höger partier, medan fler högutbildade väljare röstade på mitten-vänster partier (Holmberg, Näsman & Oscarsson, 2022). Det är dock även vanligt att många högutbildade röstar på Moderaterna samtidigt som många lågutbildade röstar på Sverigedemokraterna (Oscarsson & Holmberg, 2013). Detta gör att det skapas mycket jämna resultat mellan väljare med olika utbildningsnivåer eftersom det inte finns en tydlig distinktion mellan gruppernas partival sett till blockindelning vilket således gör det svårt att tänka kring vad som har störst påverkan, partisympati eller utbildningsnivå.

Väljarnas ansvarstillskrivning för utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022

I det stora hela finns det som väntat ett tydligt negativt samband mellan väljares bedömningar av utvecklingen av brottsbekämpningen och deras ansvarstillskrivning: Väljare som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 har varit mycket tenderar i större utsträckning av att tycka att resultaten beror på regeringens politik (se figur 2). Regressionslinjen i figuren visar även att de väljare som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varken varit bättre eller sämre anser även i högre utsträckning att det beror på andra orsaker snarare än regeringens politik. Det är ytterst få som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 har varit mycket bättre, dock anser dessa att det i högre utsträckning beror på regeringens politik snarare än andra orsaker.

Figur 2 Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker?



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren visar var det svenska folket ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om det beror på regeringens politik eller andra orsaker. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan -5 ("Mycket sämre") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjen visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med varandra. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

John Zaller (1992) menar att väljares åsikter ofta tenderar att följa den politiska elitens. Vilket i detta fall således talar för att mandatperioden 2018–2022 oppositionspartiernas sympatisörer (L, M, KD och SD) finner utvecklingen av brottsbekämpningen sedan 2018 mycket sämre än sympatisörerna för det mitten-vänstra partiblocket (V, S, MP, C). Zaller (1992) menar dock att efterföljande av den politiska elitens åsikter skiljer sig mellan utbildningsnivåer. Studier har visat att personer med hög utbildning är mer benägna till att lita på sitt valda partis åsikter och följa dem, medan lågutbildade personer var mer benägna att följa sina egna åsikter oavsett vilken ställning i frågan deras valda parti tar. Detta kan därmed skapa en hypotes om att de högutbildade

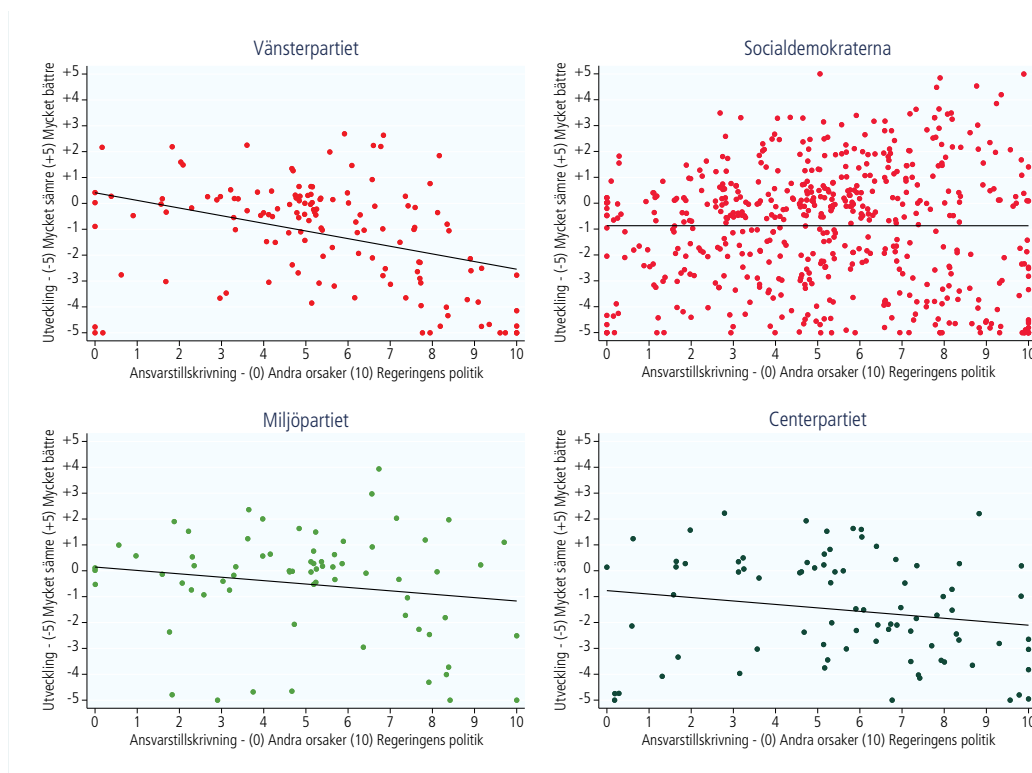
väljarna således ställer sig mer lika i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 som sitt valda parti jämfört med de lågutbildade väljarna.

Detta negativa samband mellan utvecklingen av brottsbekämpningen och dess ansvarstillskrivning är således intressant att bryta ner för olika grupper, för att se om åsikterna om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 och dess ansvarstillskrivning skiljer sig mellan olika väljare. Vilka väljargrupper är mer benägna att se utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 som mycket sämre och vilka väljargrupper är mer benägna att anse att det beror på regeringens politik? I nästkommande delar fördelas väljarnas bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 per partisympati samt per de sociodemografiska grupperna kön, ålder, utbildningsnivå och bakgrund.

Bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 enligt partisympatisörer

Det finns ett genomgripande negativt samband mellan synen på utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 och ansvarstillskrivningen oavsett partisympati (se figur 3). Väljarna som anser att utvecklingen har varit sämre även är mer benägna till att rikta ansvarstillskrivningen mot regeringens politik, men även om de anser att det beror på andra orsaker anser de fortfarande att utvecklingen varit sämre.

Figur 3 Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker? – Enligt partisympatisörer

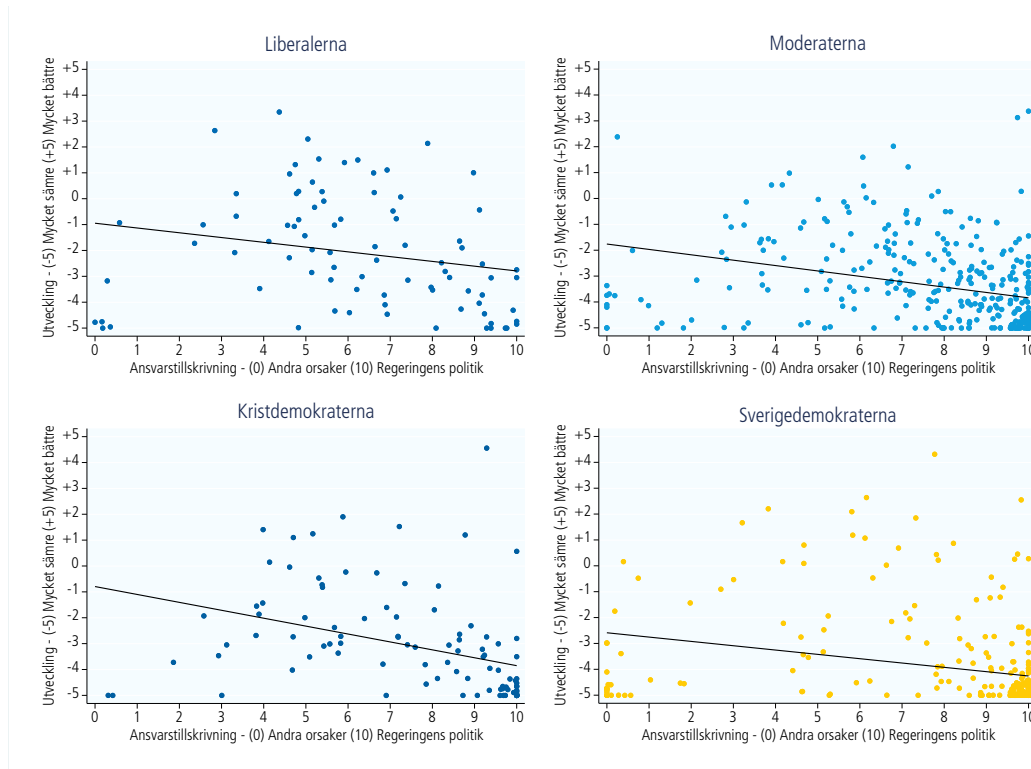


Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren visar åtta scatterplots för var sympatisörer för respektive riksdagsparti ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om det beror på regeringens politik eller andra orsaker. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan -5 ("Mycket sämre") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjen visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med

varandra i olika grupper. Partisimpatier beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

Figur 3 forts. Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker? – Enligt partisympatisörer



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren visar åtta scatterplots för var sympatisörer för respektive riksdagsparti ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om det beror på regeringens politik eller andra orsaker. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan -5 ("Mycket sämre") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjen visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med varandra i olika grupper. Partisimpatier beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

De enda väljarna som antyder att utvecklingen av brottsbekämpningen beror på regeringens politik och att utvecklingen inte varit mycket sämre är de väljare som sympatiserar med Socialdemokraterna. Detta är främst förstäligt med tanke på att mandatperioden 2018–2022 styrts av två regeringar ledda av Socialdemokraterna och därmed anser inte deras sympatisörer att utvecklingen varit mycket sämre och beror på regeringens politik. Det måste dock nämnas att även om regressionslinjen för Socialdemokraternas partisympatisörer inte har en negativ lutning, går linjen rakt från värdet -1 på x-axeln vilket visar på att väljarna än dock anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre snarare än bättre. Socialdemokraternas sympatisörer visar dock på en stor spridning där det både finns väljare som anser att utvecklingen varit mycket bättre, mycket sämre, att den beror på andra orsaker och på regeringens politik, tillskillnad från de andra partisympatisörerna.

Sympatisörerna för de andra tre mitten-vänster partierna (V, MP, C) pekar dock i högre utsträckning på att utvecklingen av brottsbekämpningen varit mycket sämre och

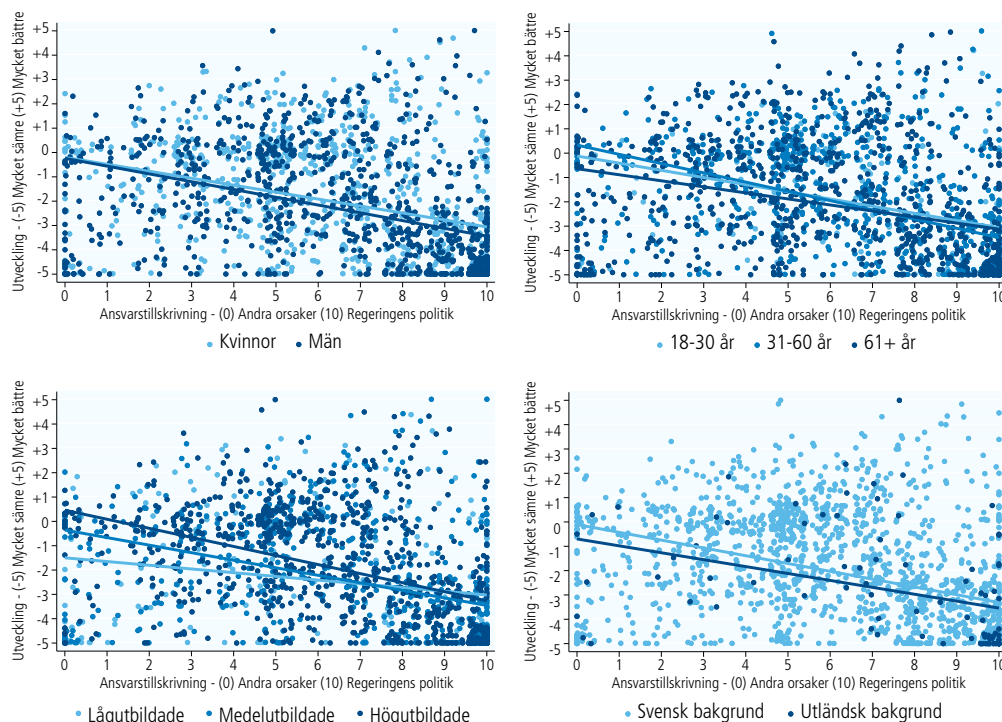
är mer benägna till att anse att det beror på regeringens politik. Men även för dessa partier finns det en stor spridning mellan väljarna likt Socialdemokraternas sympatisörer, där det både finns dem som anser att utvecklingen varit mycket sämre, mycket bättre, att det beror på andra orsaker och på regeringens politik. I detta fall är även de väljare som sympatiserar med Vänsterpartiet och som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen beror på andra orsaker de som är mest positiva till utvecklingen. Regressionslinjen för Vänsterpartiets sympatisörer börjar strax över värde 0 på y-axeln där värde 0 på x-axeln korsas, och således indikerar detta att dessa väljare anser att utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varken varit bättre eller sämre.

Bland sympatisörerna för de fyra mitten-höger partierna (L, M, KD och SD) som befunnit sig i opposition under mandatperioden 2018–2022 finns det en mycket mer negativ ansvarstillskrivning mot regeringens politik. För alla dessa partier utgår regressionslinjen från värdet -1 eller lägre på y-axeln vilket visar på att oavsett om väljarna anser att utvecklingen beror på andra orsaker eller regeringens politik tycker de ändå att den varit sämre. Bland Liberalernas sympatisörer finns det dock en lite större spridning jämfört med de andra partierna. Liberalerna är också det enda partiet från mitten-höger blocket som inte hade lag och ordning lika högt på dagordningen under valrörelsen 2022 och som inte för en konservativ politik likt de andra mitten-höger partierna. Moderaternas och Kristdemokraternas sympatisörer visar störst benägenhet att tillskriva ansvaret för utvecklingen av brottsbekämpningen på regeringen och samtidigt tycka att utvecklingen varit mycket sämre, det är inte många av dessa väljare som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit bättre och att det beror på andra orsaker. Sverigedemokraternas sympatisörer är de som tycker att utvecklingen av brottsbekämpningen varit allra sämst. Dock finns det några av dessa väljare som anser att utvecklingen beror på andra orsaker, ansvarstillskrivningen mot regeringens politik är därmed inte lika stark som hos sympatisörerna för Moderaterna och Kristdemokraterna.

Bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 enligt sociodemografiska grupper

Det finns ett fortsatt negativt samband bland de olika sociodemografiska grupperna där väljarna som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit mycket sämre även är mer benägna till att rikta ansvarstillskrivningen mot regeringens politik (se figur 4). För alla dessa grupper finns det dock en tydlig ansamling väljare i mitten där värdet 0 ("utvecklingen av brottsbekämpningen har varit varken bättre eller sämre") på y-axeln korsar värdet 5 (utvecklingen av brottsbekämpningen beror tillika stora delar på andra orsaker som regeringens politik) på x-axeln.

Figur 4 Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker? – Enligt sociodemografiska grupper



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren fyra scatterplots för var väljare från de fyra demografiska grupperna kön, ålder, utbildningsnivå samt svensk respektive utländsk bakgrund ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om de anser att de beror på regeringens politik eller andra orsaker. Kön fördelas mellan "Kvinnor" och "Män". Ålder fördelas mellan "18–30 år", "31–60 år" och "61+ år". Utbildningsnivå fördelas mellan "Lågutbildade" (grundskoleutbildning), "Medelutbildade" (gymnasie-/eftergymnasial utbildning) och "Högutbildade" (högskole-/universitetsutbildning). Bakgrund fördelas mellan "Svensk bakgrund" och "Utländsk bakgrund" och utgår från om väljaren själv, dess far och dess mor huvudsakligen vuxit upp inom eller utanför Sverige. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan -5 ("Mycket sämre") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjerna visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln för respektive grupp. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med varandra i olika grupper. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

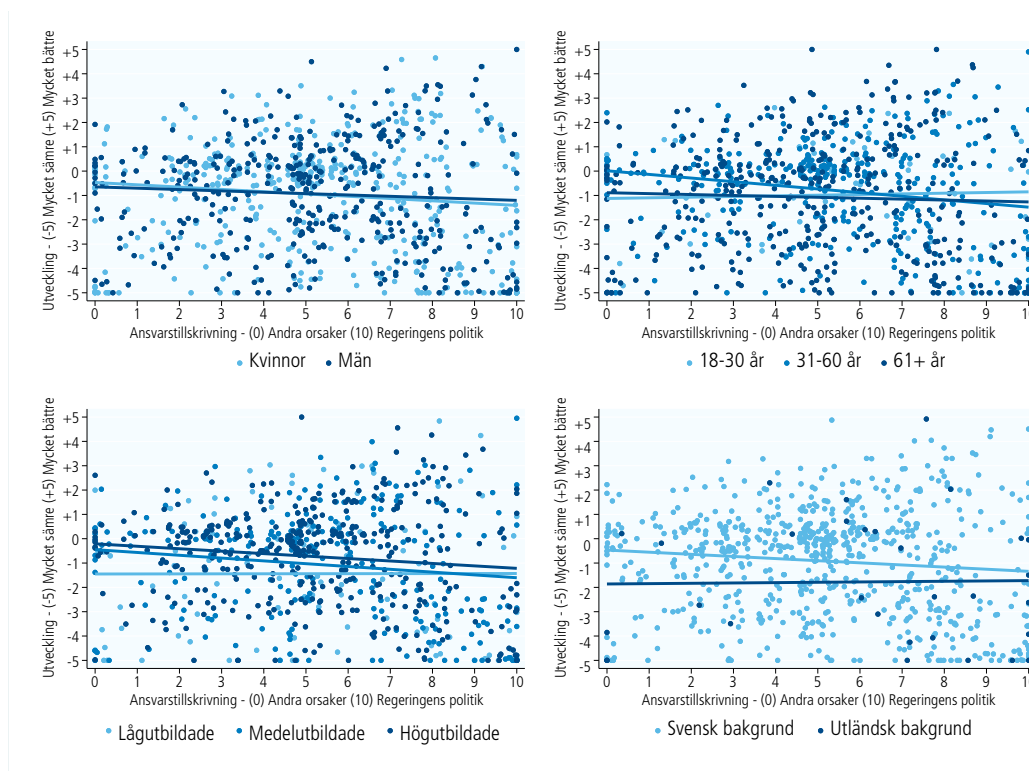
Fördelningen mellan väljarna på kön, ålder och bakgrund är mycket jämn där det finns en tydlig ansamling väljare i mitten och mot punkten där värdet -5 ("utvecklingen av brottsbekämpningen har varit mycket sämre") på y-axeln korsar värdet 10 ("utvecklingen av brottsbekämpningen beror helt och hållet på regeringens politik") på x-axeln. Den enda sociodemografiska gruppen där det finns något större skillnader mellan väljarna är utbildningsnivå. Bland de väljare som är låg-, medel- eller högutbildade och som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen beror på andra orsaker skiljer det sig mellan om de anser att utvecklingen varit bättre eller sämre. Medan de lågutbildade väljarna ställer sig på värdet -2 på skalan på y-axeln ställer sig de medelutbildade väljarna strax under 0 och de högutbildade väljarna strax över 0.

Med tanke på de svaga skillnaderna inom de olika sociodemografiska grupperna är det därmed intressant att även analysera dessa i relation till väljarnas partisympatier. Skiljer det sig mer eller mindre mellan de sociodemografiska grupperna där alla sympatiserar med mitten-vänster partier respektive mitten-höger partier?

Bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 enligt sociodemografiska grupper i relation till partisympatier

När sociodemografisk grupp sätts ihop med sympati för mitten-vänster respektive mitten-höger partierna uppstår större skillnader mellan väljarna fördelat på de sociodemografiska grupperna. För respektive sociodemografisk grupp där väljarna sympatiserar med mitten-vänsterpartier blir den negativa lutningen på regressionslinjen mindre, även om väljarna fortsatt dock tycker att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre. Inom respektive sociodemografisk grupp där alla sympatiserar med mitten-högerpartierna blir lutningen på regressionslinjen allt större och ansvarstillskrivningen mot regeringens politik blir allt tydligare (se figur 6).

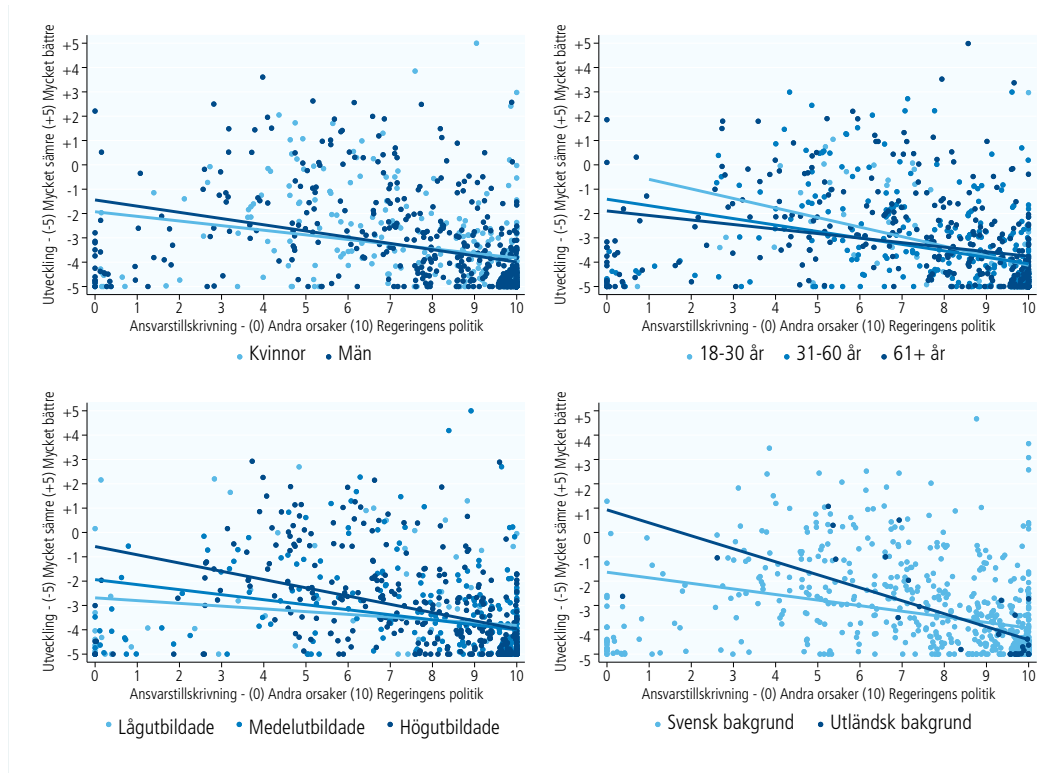
Figur 5 Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker? – Enligt sociodemografiska grupper som sympatiserar med mitten-vänster partier



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren fyra scatterplots för var väljare från de fyra demografiska grupperna kön, ålder, utbildningsnivå samt bakgrund som sympatiserar med ett mitten-vänsterparti (Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Centerpartiet) ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om de anser att de beror på regeringens politik eller andra orsaker. Kön fördelas mellan "Kvinnor" och "Män". Åldersgrupper fördelas mellan "18–30 år", "31–60 år" och "61+ år". Utbildningsnivå fördelas mellan "Lågutbildade" (grundskoleutbildning), "Medelutbildade" (gymnasie-/eftergymnasial utbildning) och "Högutbildade" (högskole-/universitetsutbildning). Bakgrund fördelas mellan "Svensk bakgrund" och "Utländsk bakgrund" och utgår från om väljaren själv, dess far och dess mor huvudsakligen vuxit upp inom eller utanför Sverige. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan -5 ("Mycket sämre") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjen visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med varandra i olika grupper. Partisympatier beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

Figur 6 Har utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 varit bättre eller sämre och beror den på regeringens politik eller andra orsaker? – Enligt sociodemografiska grupper som sympatiserar med mitten-högerpartier



Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien.

Kommentar: Figuren fyra scatterplots för var väljare från de fyra demografiska grupperna kön, ålder, utbildningsnivå samt bakgrund som sympatiserar med ett mitten-högerparti (Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna eller Sverigedemokraterna) ställer sig i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 samt om de anser att de beror på regeringens politik eller andra orsaker. Kön fördelas mellan "Kvinnor" och "Män". Åldersgrupper fördelas mellan "18–30 år", "31–60 år" och "61+ år". Utbildningsnivå fördelas mellan "Lågutbildade" (grundskoleutbildning), "Medelutbildade" (gymnasie-/eftergymnasial utbildning) och "Högutbildade" (högskole-/universitetsutbildning). Bakgrund fördelas mellan "Svensk bakgrund" och "Utländsk bakgrund" och utgår från om väljaren själv, dess far och dess mor huvudsakligen vuxit upp inom eller utanför Sverige. Y-axeln visar värden för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till +5 ("Mycket bättre") där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" från frågan "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". X-axeln visar värden för ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen på skalan 0 ("Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker") till 10 ("Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik") från frågan "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller på andra orsaker? Brottsbekämpning". Linjen visar regressionen för sambandet mellan värdena på x- och y-axeln. I figuren används en jitter-funktion (jitter 10) för att lättare visualisera hur resultat och ansvarstillskrivning samvarierar med varandra i olika grupper. Partisympatier beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A. Resultaten är oviktade.

Där alla sympatiserar med mitten-vänster partierna blir skillnaderna mellan män och kvinnor svagare, det är en stor spridning mellan väljarnas åsikter men det finns en knapp större ansamling i mitten där värdena 0 på y-axeln och 5 på x-axeln korsar varandra (se figur 5).

Fördelningen mellan åldersgrupperna där väljarna sympatiserar med mitten-vänster partier visar på mycket små skillnader mellan åldersgrupperna 18-30 år och 61+, i detta fall skiljer sig åldersgruppen 31-60 år ut något där dessa väljare som anser att utvecklingen av brottsbekämpningen beror på andra orsaker är mer benägna till att anse att utvecklingen varken varit bättre eller sämre.

Sett till hur väljarna med olika utbildningsnivåer och som sympatiserar med mitten-vänster partier ställer sig i sina bedömningar av brottsbekämpningen är skillnaderna ungefär lika stora som när alla väljarnas partisympatier inkluderas. Även om det finns en större neutralitet kring ansvarstillskrivningen för utvecklingen när endast mitten-

vänstersympatisörer studeras är det fortfarande de lågutbildade väljarna som i större utsträckning anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre.

Skillnaderna mellan väljare med utländsk respektive svensk bakgrund som sympatiserar med mitten-vänster partier blir betydligt större jämfört med när alla partisympatier inkluderas. Väljarna med svensk bakgrund som anser att utvecklingen beror på andra orsaker snarare än regeringens politik är mer ”positiva” till utvecklingen av brottsbekämpningen då de befinner sig strax under värdet 0 på y-axeln (utvecklingen har varit varken bättre eller sämre). Linjen har dock en negativ lutning där de väljare som anser att utvecklingen beror på regeringens politik i högre utsträckning tycker att utvecklingen har varit mycket sämre. Bland väljarna med utländsk bakgrund som sympatiserar med mitten-vänster partier och som anser att utvecklingen beror på andra orsaker anser att utvecklingen varit ännu sämre, regressionslinjen utgår från värde -2 på y-axeln. Dock har linjen för väljarna med utländsk bakgrund som sympatiserar med mitten-vänster en positiv lutning. Väljarna med utländsk bakgrund som anser att utvecklingen beror på regeringens politik tycker därmed att utvecklingen av brottsbekämpningen har varit lite bättre än de som anser att det beror på andra orsaker. Här bör det dock noteras att både väljarna med svensk och utländsk bakgrund fortfarande anser att utvecklingen varit sämre då en majoritet av väljarna befinner sig på värdet 0 eller lägre på skalan för y-axeln.

Ännu större skillnader uppstår bland väljarna inom de sociodemografiska grupperna där alla sympatiserar med mitten-höger partier (se figur 6). Skillnaden mellan män och kvinnor är dock fortsatt mycket liten, men mellan åldersgrupperna sticker åldersgruppen 18–30 år ut. Bland de unga väljarna som sympatiserar med mitten-höger partier är det ingen som har angett att utvecklingen beror på andra orsaker, men dessa väljare tycker dock inte att utvecklingen varit lika dålig som väljarna inom de andra åldersgrupperna.

När endast sympati för mitten-höger partierna används blir det även tydliga skillnader mellan utbildningsnivåerna. De lågutbildade väljarna tycker att utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 har varit mycket sämre än de högutbildade väljarna och de medelutbildade ställer sig mitt emellan dessa (regressionslinjen för högutbildade utgår från värde 0 på y-axeln medan regressionslinjen för lågutbildade utgår från värde -3).

Fördelningen mellan väljarna med svensk respektive utländsk bakgrund skiljer sig betydligt mycket mer när endast partisympati för mitten-höger partier inkluderas. Väljarna med svensk bakgrund som anser att utvecklingen beror på andra orsaker tycker att utvecklingen varit sämre (värde -2) medan väljarna med utländsk bakgrund som också anser att utvecklingen beror på andra orsaker faktiskt tycker att utvecklingen varit bättre (+1). Väljarna med svensk bakgrund som tycker att det beror på regeringens politik tycker att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre (-4), men väljarna med utländsk bakgrund som tycker att utvecklingen beror på regeringens politik tycker att utvecklingen varit ännu sämre (strax över -5).

Avslutande diskussion

Väljare som sympatiserar med mitten-högerpartier, män och äldre var de som tyckte att lag och ordning var den allra viktigaste sakfrågan under valet 2022. Men är det även dessa grupper som sticker ut gällande negativa bedömningar om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022? Hur kan den övergripande oron för organiserad brottslighet och positiviteten gällande ett samhälle med lag och ordning spelas in i väljarnas bedömningar av brottsligheten 2018–2022?

Skillnaderna mellan mitten-vänstersympatisörers och mitten-högersympatisörers prioriteringar av lag och ordning under valet 2022 var, som tidigare nämnt, mycket stora. Sett till deras bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 finns det stora åsiktsskillnader även där, dock anser alla väljare att utvecklingen i någon mån varit sämre under mandatperioden 2018–2022. Mitten-högersympatisörerna har allra störst benägenhet till att rikta ansvarstillskrivningen mot regeringen.

De väljare som sympatiserar med mitten-vänsterpartier hade en betydligt större spridning bland åsikterna där det både fanns väljare som ansåg att utvecklingen blivit mycket bättre, att det beror på regeringens politik samt att det blivit mycket sämre och att det beror på andra orsaker. Bland väljarna som sympatiserar med mitten-högerpartierna var spridningen av åsikter inte alls lika stor, det tydligt att de finner utvecklingen av brottsbekämpningen mycket sämre och anser att det beror helt och hållet på regeringens politik. Dessa resultat är inte förvånande. Att sympatisörerna för M, KD och SD som befunnit sig i opposition 2018–2022, anser att utvecklingen varit mycket sämre och att det beror på regeringens politik är ett tydligt anspråk på ansvarstillskrivning från väljarnas sida och framhäver deras missnöje över regeringens politik inom lag och ordning under mandatperioden 2018–2022. Men eftersom det finns en genomgripande negativ inställning till utvecklingen av brottsbekämpningen bland väljarna, oavsett partisympati kan detta tyda på anspråk på ansvarstillskrivning från hela befolkningen.

Könsskillnaderna på lag och ordning som skäl för partival 2022 blev mycket uppmärksammat i eftervalsanalyserna. Men sett till könsfördelningen på bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 är skillnaderna inte alls lika stora. När män och kvinnors åsikter studeras både i relation till sympatier för mitten-vänsterpartier respektive mitten-högerpartier och utan, är skillnaderna mellan kvinnor och män så pass små att det inte går att uttala sig om en förklaring till varför könsfördelningen på frågan om lag och ordning är och har varit så stor. Detta talar istället för att skillnaderna som syns mellan kvinnor och mäns prioriteringar av lag och ordning i verkliga fall handlar om skillnader på grund av partisympatier, där män i större utsträckning sympatiserar med mitten-höger partierna och kvinnor sympatiserar med mitten-vänster partierna.

Skillnaderna mellan olika åldersgrupper, tillsammans med sympati för mitten-vänster och mitten-högerpartier samt utan är mycket små, lika som skillnaderna i prioriteringen av lag och ordning mellan grupperna, vilket talar för att ålder inte har en särskilt stor påverkan på väljarnas sakpolitiska åsikter. Detta kan därmed relateras till Holmberg och Oscarssons (2013) diskussion som nämndes tidigare, angående att ålder inte har en särskilt stor påverkan på politiska ställningar och partival, utan att många väljare röstar på samma parti livet ut. Detta leder därmed till en diskussion om att det är väljarnas partisympatier som har störst påverkan på bedömningarna av brottsbekämpningen 2018–2022 snarare än ålder, likt som skillnaderna mellan män och kvinnor som diskuterades ovan.

En annan upptäckt som görs i analyserna är att de lågutbildade väljarna tycker att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre i jämförelse med de medel- och högutbildade väljarna, detta gäller oavsett om väljarna sympatiserar med mitten-vänster eller mitten-höger partier. Men med tanke på att det var så svaga skillnader på prioriteringen av lag och ordning bland väljare med olika utbildningsnivå går inte att tala diskutera hur bedömningarna på brottsbekämpningen bland väljarna hade en påverkan på hur de prioriterade lag och ordning i valet 2022.

Någonting som kan ses förvånande är de stora skillnaderna mellan väljare med svensk respektive utländsk bakgrund som sympatiserar med mitten-höger partier. Sett till regressionslinjerna i figuren är det stora skillnader mellan väljarna med svensk respektive utländsk bakgrund. Väljarna med utländsk bakgrund som anser att utvecklingen beror på andra orsaker snarare än regeringens politik anser i större utsträckning att utvecklingen av brottsbekämpningen varit betydligt bättre jämfört med de med svensk bakgrund. Här bör det dock noteras att antalet svarande skiljer sig markant mellan grupperna (se appendix) där det endast är några få svarande med utländsk bakgrund som sympatiserar med mitten-höger partierna. I sin helhet riktar väljarna både med svensk och utländsk bakgrund som sympatiserar med mitten-höger partierna ansvarstillskrivningen mot regeringens politik och anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit mycket sämre. Men baserat på bakgrund syns det att väljarna

med utländsk bakgrund anser att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre jämfört med väljarna med svensk bakgrund, detta gäller oavsett partisynpat.

Den genomgripande samstämmigheten som finns bland väljarna om att utvecklingen av brottsbekämpningen varit sämre och beror på regeringens politik 2018–2022, satt tillsammans med lag och ordnings uppmärksamhet under valrörelsen 2022 indikerar ett högt anspråk på ansvarstillskrivning från väljarnas sida. Det är också tydligt att de grupper som ansåg att lag och ordning var ett viktigt skäl för partival 2022 även var mest benägna till att anse att brottsbekämpningen varit sämre och beror på regeringens politik 2018–2022. I detta fall kan vi dock inte dra några fasta slutsatser om att väljarnas bedömningar av brottsbekämpningen 2018–2022 var anledningen till att lag och ordning blev så uppmärksammat under valet 2022, men det kan helt klart ha varit en bidragande orsak.

Referenser

Andersson, F, Wärnlöf Bové, K, Öhberg, P (2022). Brott, men inga straff? Svenska folkets inställning till våldsbrott och hur de ska förhindras. i Andersson, U, Oscarsson, H, Rönnerstrand, B & Theorin Nora (red.). *Du sköra nya värld*. SOM-antologin nr. 81. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Centerpartiet (2022). Valmanifest 2022 – För Sveriges bästa. [SOR271813 Valmanifest Centerpartiet 2022 web](#)

Cutler, F (2002). The Simplest Shortcut of All: Sociodemographic Characteristics and Electoral Choice. *The Journal of Politics*: vol 64(2). s 466–490. University of British Columbia.

Hedberg, P (2019). Väljarnas sakfrågeåsikter 1956–2018. Valforskningsprogrammets rapportserie 2019:6. Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet.

Holmberg, Näsman & Oscarsson (2022). SVT:s Vallokalsundersökning Riksdagsvalet 2022. Sveriges Television: Stockholm. Presskonferensmaterial: [valu riksdagsval 2022 viktat 0914 V2.pdf \(svt.se\)](#)

Johansson, B (2022) Medierna mer olika och lyfter färre frågor 2022. i Blomdahl, Bruhn, Bäck m.fl. (red.). *Valrörelsen i medierna*. s. 14–29. Institutet för mediestudier: Stockholm. ISBN 978-91-987098-3-4.

KD (2022). Vår politik – Våra viktigaste frågor. Kristdemokraterna: Stockholm. [Våra viktigaste frågor | Kristdemokraterna](#)

Kristdemokraterna (09-08-2022). Kristdemokraternas valmanifest – Redo för en ny regering. [Valmanifest2022-KD.pdf \(kristdemokraterna.se\)](#)

Liberalerna (2022). Liberalernas valmanifest 2022 – Maktskifte för ett nytt Sverige. [valmanifest-2022.pdf \(liberalerna.se\)](#)

M (2022). Vår politik. Moderaterna: Stockholm. [Hur får vi ordning på brottsligheten? | Moderaterna](#)

Martinsson, J (2022). Väljarnas politiska dagordning inför valet 2022. i Andersson, U, Oscarsson, H, Rönnerstrand, B & Theorin Nora (red.). *Du sköra nya värld*. SOM-antologin nr. 81. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Martinsson, J & Oscarsson E. H (2022). Våljarna kan överraska valåret 2022. i Blomdahl, Bruhn, Bäck m.fl. (red.). *Valrörelsen i medierna*. s. 30–39. Institutet för mediestudier: Stockholm. ISBN 978-91-987098-3-4.

Miljöpartiet de gröna (2022). Valmanifest 2022–2026. [valmanifest-2022-2026-till-web.pdf \(mp.se\)](#)

Moderaterna (2022). Moderaternas valmanifest 2022 – Så får vi ordning på Sverige. [moderaternas valmanifest 2022 webversion.pdf](#)

Oscarsson, H & Holmberg, S (2013). *Nya svenska väljare*. Uppl. 1. Valundersökningar, 28. Valforskningsprogrammet: Göteborgs universitet.

Pederby, T (2020). Väljarnas bedömningar av partiernas politik 1979–2018. Valforskningsprogrammets rapportserie 2020:13. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

SD (2022). Vad vi vill – våra viktigaste frågor. Sverigedemokraterna: Stockholm. [Vad vi vill - Sverigedemokraterna \(sd.se\)](#)

Socialdemokraterna (25-08-2022). Socialdemokraternas Valmanifest 2022. Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti (SAP). ISBN: 978-91-527-4537-3. [Valmanifest tryck \(1\).pdf \(socialdemokraterna.se\)](#)

Sverigedemokraterna (22-08-2022). Sverigedemokraternas valmanifest 2022. [valmanifest.pdf \(sd.se\)](#)

Tham, H (2001). Law and Order as a Leftist Project?: The Case of Sweden. *Punishment and Society* 3(3), s 409–426. Stockholms universitet.

Vänsterpartiet (04-08-2022). Vänsterpartiets Valplattform 2022. [valplattform-2022.pdf \(vansterpartiet.se\)](#)

Zaller, J (1992). The Mainstream and polarization effects. i *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge University Press: University of California, Los Angeles. 9 780 511 818 691.

Appendix

Tabell 1 Väljarnas bedömningar av utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 (andelar i procent)

	Mycket sämre		Varken bättre eller sämre							Mycket bättre		Summa procent	medel	Antal svarande
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5			
Vänsterpartiet	9,7	5,5	14,5	6,9	13,1	37,9	4,1	8,3	0	0	0	~100	-1,2	145
Socialdemokraterna	8,4	7,3	10,9	11,1	8,6	27,6	10,1	10,1	4,3	0,9	0,7	~100	-0,9	584
Miljöpartiet	9,5	4,0	1,4	10,8	6,8	41,9	16,2	6,8	1,3	1,3	0	~100	-0,6	74
Centerpartiet	7,9	7,9	17,1	17,1	9,1	27,3	7,9	5,7	0	0	0	~100	-4,5	88
Liberalerna	15,7	12,4	17,9	14,6	13,5	12,4	7,9	4,5	1,1	0	0	~100	-2,0	89
Moderaterna	34,4	21,9	16,2	13,0	7,5	4,3	1,2	0,9	0,6	0	0	~100	-3,3	346
Kristdemokraterna	36,5	9,4	26,0	9,4	5,2	6,2	4,2	2,1	0	0	1,0	~100	-3,1	96
Sverigedemokraterna	63,0	13,0	8,5	4,1	2,2	4,8	1,8	1,8	0,4	0,4	0	~100	-3,9	270
Kvinnor	24,1	9,9	12,1	9,9	7,7	23,8	4,8	5,3	1,6	0,5	0,3	~100	-2,0	998
Män	27,6	11,1	14,1	10,9	8,1	15,1	6,3	4,7	1,5	0,4	0,2	~100	-2,3	1085
18–30 år	24,0	10,4	8,7	9,8	12,0	24,6	6,6	2,2	0,6	0,6	0,5	~100	-2,0	183
31–60 år	27,3	9,6	13,3	9,5	7,2	21,6	5,2	4,8	1,1	0,2	0,2	~100	-2,2	919
61+ år	25,1	11,3	13,8	11,3	7,8	16,4	5,7	5,5	2,2	0,6	0,3	~100	-2,1	1014
Utländsk bakgrund	38,9	5,6	18,9	6,7	6,7	14,4	3,3	4,4	0	0	1,1	~100	-2,7	90
Svensk bakgrund	24,9	10,6	13,2	10,8	8,1	20,2	5,6	4,5	1,5	0,4	0,2	~100	-2,1	1754
Lågutbildade	33,6	11,4	11,1	7,7	5,5	16,2	5,2	5,9	2,6	0,4	0,4	~100	-2,4	271
Medelutbildade	29,3	11,2	14,5	9,2	8,3	17,1	4,6	3,5	1,5	0,4	0,4	~100	-2,4	747
Högutbildade	20,0	9,7	13,2	12,6	8,1	22,5	6,5	5,4	1,3	0,4	0,2	~100	-1,9	910
Samtliga	25,9	10,5	13,1	10,4	7,9	19,4	5,6	4,9	1,6	0,4	0,3	~100	-2,2	2117

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022 förvalsstudien

Kommentar: Tabellen visar andelen svarande för varje svarsalternativ i frågan om utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 på skalan -5 (Mycket sämre) till +5 (Mycket bättre) där 0 avser svarsalternativet "Varken bättre eller sämre" för grupperna partisynpat, kön, ålder, bakgrund, utbildningsnivå och samtliga. Till detta redovisas även medeltalen för respektive grupp samt antal svarande. Kön fördelas mellan "Kvinnor" och "Män". Åldersgrupper fördelas mellan "18–30 år", "31–60 år" och "61+ år". Utbildningsnivå fördelas mellan "Lågutbildade" (grundskoleutbildning), "Medelutbildade" (gymnasie-/eftergymnasial utbildning) och "Högutbildade" (högskole-/universitetsutbildning). Bakgrund fördelas mellan "Svensk bakgrund" och "Utländsk bakgrund" och utgår från om väljaren själv, dess far och dess mor huvudsakligen vuxit upp inom eller utanför Sverige. Fördelningen mellan partierna är beräknad efter väljarnas partisynpatier som beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A: "Om du jämför med tidpunkten för valet 2018: Vad tycker du då om utvecklingen när det gäller följande områden, har utvecklingen blivit sämre eller bättre? Brottsbekämpning". Resultaten är oviktade.

Tabell 2 Väljarnas ansvarstillskrivning för utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 (andelar i procent)

	Andra orsaker					Regeringens politik						Summa procent	medel	Antal svarande
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Vänsterpartiet	5,8	1,5	5,8	7,2	8,7	26,1	10,1	10,1	14,5	5,1	5,1	~100	5,4	138
Socialdemokraterna	5,2	3,8	7,3	11,4	10,2	18,1	10,9	11,1	10,2	5,5	6,3	~100	5,2	559
Miljöpartiet	4,3	2,8	12,8	8,6	8,6	22,9	10,0	10,0	14,3	1,4	4,3	~100	5	70
Centerpartiet	4,7	3,5	7,1	7,1	3,5	18,8	12,9	16,5	11,8	3,5	10,6	~100	5,7	85
Liberalerna	5,8	1,2	1,1	5,8	3,4	20,7	12,6	14,9	9,2	16,1	9,2	~100	6,3	87
Moderaterna	2,7	1,5	0,9	2,9	3,5	4,7	6,2	10,6	13,6	16,8	36,6	~100	7,9	339
Kristdemokraterna	2,1	0	1,0	4,2	6,2	11,5	8,3	10,4	8,3	16,7	31,3	~100	7,5	96
Sverigedemokraterna	7,6	1,1	1,1	1,1	1,5	4,5	2,6	3,8	5,7	10,2	60,8	~100	8,2	265
Kvinnor	5,2	2,0	4,3	6,6	6,6	14,7	8,9	10,5	10,6	8,7	21,9	~100	6,4	938
Män	4,8	2,8	4,5	6,3	5,4	13,2	6,9	10,0	10,9	9,7	25,5	~100	6,6	1057
18–30 år	3,4	2,9	2,3	2,9	4,6	17,8	10,9	13,8	6,9	9,2	25,3	~100	6,8	174
31–60 år	3,8	2,4	3,3	6,3	4,8	14,3	8,4	10,4	9,4	9,7	27,2	~100	6,8	897
61+ år	6,7	2,4	5,7	7,2	7,4	12,9	6,9	9,3	12,5	8,7	20,3	~100	6,2	956
Utländsk bakgrund	6,9	1,1	2,3	5,7	3,5	5,8	6,9	11,5	6,9	6,9	42,5	~100	7,2	87
Svensk bakgrund	4,8	2,4	4,3	6,6	6,3	15,2	8,0	10,3	10,6	9,0	22,4	~100	6,4	1694
Lågutbildade	13,2	2,9	5,4	5,8	7,0	11,2	5,4	6,2	10,3	7,0	25,6	~100	5,9	713
Medelutbildade	4,8	2,8	3,7	5,2	5,4	13,1	6,3	10,4	10,1	9,7	28,5	~100	6,8	253
Högutbildade	3,3	1,8	4,4	7,6	6,7	15,3	10,5	11,4	11,3	9,7	17,9	~100	6,3	883
Samtliga	5,1	2,5	4,3	6,5	6,0	14,0	7,9	10,1	10,6	9,2	23,8	~100	6,6	2028

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet: Valundersökningen 2022

Kommentar: Tabellen visar andelen svarande för varje svarsalternativ i frågan om ansvarstillskrivningen för utvecklingen av brottsbekämpningen 2018–2022 på skalan 0 (Utvecklingen beror helt och hållet på andra orsaker) till 10 (Utvecklingen beror helt och hållet på regeringens politik) för grupperna partisynpat, kön, ålder, bakgrund, utbildningsnivå och samtliga. Till detta redovisas även medeltalen för respektive grupp samt antal svarande. Kön fördelas mellan "Kvinnor" och "Män". Åldersgrupper fördelas mellan "18–30 år", "31–60 år" och "61+ år". Utbildningsnivå fördelas mellan "Lågutbildade" (grundskoleutbildning), "Medelutbildade" (gymnasie-/eftergymnasial utbildning) och "Högutbildade" (högskole-/universitetsutbildning). Bakgrund fördelas mellan "Svensk bakgrund" och "Utländsk bakgrund" och utgår från om väljaren själv, dess far och dess mor huvudsakligen vuxit upp inom eller utanför Sverige. Fördelningen mellan partierna är beräknad efter väljarnas partisynpatier som beräknas genom frågorna som berör om väljarna känner sig som anhängare till ett visst parti eller om de upplever sig stå närmare ett visst parti. Data är inhämtad från valundersökningen 2022: Etapp A: "I vilken utsträckning anser du att utvecklingen inom de olika områdena sedan valet 2018 beror på regeringens politik eller andra orsaker? Brottsbekämpning". Resultaten är oviktade.

Valforskningsprogrammet finns vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Sedan 1954 har vi genomfört empiriska studier av opinionsbildning, val och väljarbeteende och undersökt tillståndet och utvecklingen av den svenska representativa demokratin.

Syftet med forskningen är bland annat att förklara varför väljare röstar som de gör och varför val slutar som de gör. Vi spårar och följer trender i svensk valdemokrati och gör jämförelser med utvecklingen i andra länder.

Professor Henrik Ekengren Oscarsson leder det svenska Valforskningsprogrammet.

